

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖS**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 1, 2, 3, 4, 7, 11, 15, 18
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 10-2 IR 15-1 STRAIPSNIAIS IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO PRIEDU ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP NR. 19-1631(2); TAIS NR. 19-9970(3))**

2019-12-10 Nr. NV-3487

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija (AM).

2. Projekto tikslai – mažinti plynųjų miško kirtimų kiekį, juos pirmiausia ribojant biologinės įvairovės požiūriu vertingiausiuose miškuose, ypač esančiuose saugomose teritorijose; išlaikyti kuo optimalesnį sukauptos medienos ir jos prieaugio panaudojimą nenustatant perteklinių apribojimų likusiuose šalies miškuose ir sudarant prielaidas racionaliam miško išteklių naudojimui; nustatyti kompensavimo privačių miškų savininkams už nustatytus veiklos apribojimus miškuose, esančiuose ne saugomose teritorijose, tvarką; leisti paversti miško žemę kitomis naudmenomis tais atvejais, kai tai būtina siekiant atkurti EB svarbos natūralias buveines saugomose teritorijose; nustatyti reikalavimus, būtinus tinkamam Tarybos direktyvos 1999/105/EB dėl prekybos miško dauginamąja medžiaga reikalavimų perkėlimui; tobulinti bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo sistemą.

3. Dabartinė situacija:

- Miškų įstatyme nustatyta, kad **miškas nuosavybės teise gali priklausyti valstybei, fiziniams ir juridiniams asmenims bei užsienio valstybėse įsteigtoms organizacijoms**, neturinčioms juridinio asmens statuso, tačiau **turinčioms civilinį teisingumą pagal tų valstybių įstatymus**. Pagal šią nuostatą nepagrįstai ribojama Lietuvoje įsteigtų subjektų teisė įsigyti nuosavybę ir jie yra diskriminuojami išimtinai nacionaliniu pagrindu, t. y. dėl valstybės, kurioje yra įsteigtos;
- **visi miškų valdytojai, nuo 2015 m. sausio 1 d. įskaitant ir privačių miškų savininkus, į valstybės biudžetą moka 5 proc. dydžio atskaitymus iš pajamų, gautų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą mišką. Šių atskaitymų lėšos naudojamos Bendrosioms miškų ūkio reikmėms finansuoti.** Kasmet sumokama **bendra šio mokesčio suma siekia apie 10-13 mln. eurų**: 2015 m. – 9,230 mln. eurų, 2016 m. – 10,008 mln. eurų, 2017 m. – 10,637 mln. eurų ir **2018 m. – 12,903 mln. eurų**. Didžiąją dalį šios sumos sudaro valstybės įmonių miškų urėdijų (nuo 2018 m. VĮ Valstybinių miškų urėdijos) sumokėtos sumos. Privačių miškų savininkų (fizinių ir juridinių asmenų) sumokamo 5 proc. atskaitymų mokesčio suma taip pat kasmet didėjo: už 2015 m. privačių miškų savininkai sumokėjo 1,998 mln. eurų, už 2016 m. – 2,867 mln. eurų, už 2017 m. – 3,048 mln. eurų, **už 2018 m. – 4,488 mln. eurų** privalomųjų atskaitymų. AM pažymi, kad **dabartinė specifinio apmokestinimo miškų ūkyje sistema veikia sklandžiai**, surenkamų lėšų kiekis yra pakankamas bendrosioms miškų reikmėms užtikrinti, **todėl šio mokesčio apskaičiavimo ir mokėjimo tvarka nekeičiama**;
- Miškų įstatyme **įvardinta tik valstybės biudžeto pajamų dalies** (sumokėtų privalomųjų 5 proc. atskaitymų) **panaudojimo tikslinė paskirtis** – bendrosioms miškų ūkio reikmėms ir gamtotvarkos priemonėms miškuose finansuoti. Tokiu būdu šias nuostatas įgyvendinanti Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programa **neturi aiškaus įstatyminio pagrindo**;
- dabartinis bendrųjų miškų ūkio reikmių ir gamtotvarkos priemonių miškuose sąrašas **neapima svarbių reikmių finansavimo, esamos formuluotės neatitinka Miškų įstatymo nuostatų**;

- šiuo metu Miškų įstatyme nėra aptariami kompensavimo už veiklos apribojimus miškuose (pvz., po jų priskyrimo II ar III miškų grupei), esančiuose ne saugomose teritorijose, klausimai. Kompensavimo už saugomose teritorijose arba „Natura 2000“ ekologinio tinklo teritorijose nustatytus veiklos apribojimus tvarka yra nustatyta Saugomų teritorijų įstatyme, tačiau ji apima tik tuos atvejus, kai veiklos apribojimai nustatomi tik šių teritorijų miškuose;
- galiojantis teisinis reglamentavimas nenumato galimybės vykdyti dalies būtinų biologinės įvairovės apsaugos (gamtotvarkos) darbų miško žemėje. Poreikis vykdyti tokio pobūdžio biologinės įvairovės (gamtotvarkos) darbus yra įtvirtintas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos ir Tarybos direktyvoje 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos;
- Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų įtraukimas į Miško dauginamosios medžiagos tiekėjų sąrašą ir Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarka reglamentuota poįstatyminiuose teisės aktuose.

4. Projekto esmė: siūloma keisti miško kirtimų praktiką, daugiausia saugomų teritorijų miškų srityje, taip sudarant geresnes sąlygas formuoti miškų grupių paskirtį ir tikslus atitinkančius medynus, prielaidas formuoti geriau apsaugines funkcijas atliekančius medynus, atliepti ryškėjančią visuomenės lūkesčių dėl plynųjų miško kirtimų mažinimo tendenciją. Taip pat siūloma **tobulinti bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo sistemą**, siekiant geriau išsaugoti visuomenei svarbias miško ekosistemų paslaugas, racionaliau ir tikslingiau panaudoti bendrosioms miškų ūkio reikmėms tenkinti skirtas tikslines valstybės biudžeto lėšas.

Pagrindiniai numatomo teisinio reguliavimo elementai:

- nustatyti, kad atvejiniai pagrindiniai miško kirtimai IIA miškų grupėje (*ekosistemų apsaugos miškai*) draudžiami ir gamtinę brandą pasiekusiuose medynuose, o IIB miškų grupėje (*rekreaciniai miškai*) leidžiami vykdyti ir gamtinės brandos nepasiekusiuose medynuose (šiuo metu kirtimai draudžiami abiejose grupėse gamtinės brandos nepasiekusiuose medynuose);
- nustatyti, kad III miškų grupės (*apsauginiai miškai*) medynuose plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržės plotas sumažinamas nuo 5 iki 3 ha. Pagrindinių atvejinių miško kirtimų biržės plotas valstybiniuose parkuose (nacionaliniuose ir regioniniuose) ir draustiniuose negali būti didesnis kaip 3 ha;
- nustatyti, kad IVA miškų grupėje (*ūkiniai miškai*) atvejinių pagrindinių miško kirtimų biržės plotas valstybiniuose parkuose (nacionaliniuose ir regioniniuose) negali būti didesnis kaip 6 ha (šiuo metu nustatyta, kad biržės plotas negali būti didesnis kaip 8 ha);
- nustatyti, kad subjektai, neturintys juridinio asmens statuso, tačiau turintys civilinę teisumą, galėtų nuosavybės teise įsigyti mišką nepriklausomai nuo to, kurioje valstybėje jie įsteigti;
- **praplėsti Bendrųjų miško reikmių finansavimo programą, papildant ją naujomis svarbiomis finansuoti bendrosiomis miško reikmėmis** (t. y. žemės sklypų, kuriuose yra ekologiniu požiūriu vertingų miško buveinių, įsigijimo valstybės nuosavybėn; miestų miškų ir viešosios paskirties rekreacijai ir poilsiui skirtų miško žemės sklypų priežiūros, apsaugos ir tvarkymo; miškų inventorizavimo, apskaitos, stebėsenos, miškų tvarkymo schemų rengimo; taikomųjų miško mokslo darbų; miško medžių genetinių išteklių išsaugojimo ir selekcijos plėtros; miško dauginamosios medžiagos išauginimo, miškų įveisimo, atkūrimo, apsaugos, tvarkymo ir miško išteklių naudojimo pažangių technologijų diegimo ir kt.), kartu patikslinti miško reikmių pavadinimus atsižvelgiant į pasikeitusias Miškų įstatymo nuostatas, atlikti redakcinio pobūdžio Programos ir reikmių pavadinimų suvienodinimus;

- nustatyti, kad už ne saugomose teritorijose esančioje miško žemėje nustatytus veiklos apribojimus privačių miškų savininkams išmokamos vienkartinės arba kasmetinės kompensacijos sąsajoje su miškų grupės pakeitimu;
- įtvirtinti papildomą išimtinį atvejį, kad miško žemė gali būti paverčiama kitomis naudmenomis – Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipams ir saugomų rūšių buveinėms atkurti saugomose teritorijose. Išplėsti atvejus, kada taikytina miško žemės naudmenų pavertimo galimybė atkuriant EB svarbos natūralių buveinių tipus ir saugomų rūšių buveines. Reglamentuoti miško žemės naudmenų pavertimo galimybę atkuriant EB svarbos natūralių buveinių tipus ir saugomų rūšių buveines valstybiniuose parkuose, draustiniuose, biosferos rezervatuose ir biosferos poligonuose. Numatyti išimtį dėl prievolės mokėti kompensaciją vykdant žemės naudmenų pavertimo darbus atkuriant EB svarbos natūralių buveinių tipus ir saugomų rūšių buveines valstybinėje miško žemėje;
- įtvirtinti reikalavimus, susijusius su miško dauginamosios medžiagos prekyba, Leidimų naudoti miško dauginamąją medžiagą išdavimo tvarka ir miško dauginamosios medžiagos tiekėjų veikla bei registravimu, perkeliant iš dabar galiojančių poįstatyminių teisės aktų.

Projekto nauda ir įgyvendinimo kaštai:

- priėmus Projektą bus sudarytos sąlygos labiau funkcinę paskirtį atitinkančiam miškininkavimui atskirų miškų grupių miškuose siekiant išlaikyti kuo optimalesnį sukauptos medienos ir jos prieaugio panaudojimą; nacionaliniai subjektai nebus diskriminuojami užsienio subjektų atžvilgiu ir turės tokias pačias sąlygas nuosavybės teisės į miškus įsigijimo srityje;
- numatoma, kad papildomas miško kirtimų apribojimas IIA miškų grupėje uždraudžiant atvejinius miško kirtimus būtų aktualus maždaug 10 tūkst. miško savininkų (4 proc. visų savininkų), valdančių iš viso apie 55 tūkst. ha miško plotą (6 proc. visų privačių miškų), tačiau leidžiant atrankinius ir specialiuosius (skirtus biologinės įvairovės išsaugojimui) miško kirtimus, apribojimas paliestų 10-20 proc. minėto ploto ir savininkų skaičiaus. Atvejinių miško kirtimų atskiros biržės ploto sumažinimas saugomų teritorijų III ir IV grupių miškuose (ir plynųjų kirtimų vienos biržės ploto sumažinimas visuose III miškų grupės miškuose) teoriškai būtų aktualus maždaug 20 tūkst. miško savininkų, valdančių iš viso 71 tūkst. ha regioniniuose parkuose esančių III-IV grupių miškų, tačiau bendros miško kirtimo apimtys tai nesumažintų, nes iš esmės ta pati kirtimo apimtis būtų išdėstoma mažesnio ploto kirtimais;
- AM pažymi, kad dėl įvedamų papildomų miško kirtimų apribojimų tiek valstybiniuose, tiek privačiuose miškuose rinkai pateikiamas medienos kiekis sumažėtų nedaug, t. y. mažiau, nei dėl medienos kainų svyravimo rinkoje ir kitų veiksnių kasmet keičiasi metinė miško kirtimo apimtis, todėl bent kiek reikšmingesnio poveikio medienos pramonės aprūpinimui žaliavine mediena siūlomi pakeitimai neturės;
- bus sudarytos prielaidos atkurti EB svarbos natūralias ir saugomų rūšių buveines, sudarytos sąlygos subalansuotam miško naudojimui, pagerės atkuriamų ir įveisiamų miškų kokybė, tinkamai įgyvendinti Paslaugų įstatymo ir Tarybos direktyvos 1999/105/EB reikalavimai;
- priėmus Projektą ir nustačius kompensavimo už ūkinės veiklos apribojimus ne saugomose teritorijose esančiuose privačiuose miškuose mechanizmą, bus sudarytos galimybės šių miškų savininkams gauti tiesioginę naudą iš turimų miškų ir tais atvejais, kai veikla apribota. Tai turėtų pagerinti privačių miškų sektoriaus būklę, miško savininkų pasitikėjimą valstybe. Numatoma, kad kompensuojama bus iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų bendrosioms miško reikmėms finansuoti. Reikalinga kompensacijoms išmokėti suma – preliminariai iki 1 mln. eurų kasmet arba 8-9 proc. Bendrųjų miško reikmių finansavimo programos apimtys.

5. Derinimas:

- **suderinta be pastabų** su Žemės ūkio, Ekonomikos ir inovacijų ministerijomis, **atsižvelgta** į Finansų ministerijos pateiktą pastabą, **atsižvelgta** į didžiąją dalį Specialiųjų tyrimų tarnybos pastabų ir **suderinta darbo tvarka** dėl likusių kelių neatsižvelgtų pastabų, susijusių su Programos lėšų panaudojimu AM pavaldžių institucijų vykdomoms funkcijoms miškų tvarkymo srityje atlikti, administravimu ir naudojimo tvarka;
- dėl Projekto nuostatų nuo 2019 m. pradžios vyko diskusijos įvairiu formatu su suinteresuotomis institucijomis, socialiniais partneriais ir visuomene, iš kurių sulaukta daug prieštaringu pastabų. Atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijos pateiktas pastabas ir pasiūlymus pirminiam Projektui, 2019 m. lapkričio 7 d. AM organizavo papildomą pasitarimą su suinteresuotomis institucijomis, socialiniais partneriais dėl nesuderintų pastabų, po kurio lieka neatsižvelgta (ar atsižvelgta iš dalies) į (argumentai pateikti derinimo pažymoje):
  - **Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės** pastabą, kad, remiantis Konstitucinio Teismo išaiškinimais, iš Bendrųjų miško reikmių finansavimo programoje sukauptų lėšų negali būti finansuojamos nuolatinės valstybės funkcijos, taip pat mokami atlyginimai ir atliekami kiti mokėjimai biudžetinės įstaigos ir (ar) valstybės įmonės darbuotojams, taip pat siūlymus atsisakyti konkrečios institucijos (*Valstybinės miškų tarnybos*) pavadinimo nurodymo Projekto 8 str. siekiant neriboti Vyriausybės konstitucinių įgaliojimų – tvarkyti krašto reikalus ir spręsti dėl ūkinės veiklos teisinio reguliavimo keitimo ir įvertinti poreikį aiškiau Miškų įstatyme reglamentuoti valstybinių miškų pareigūnų teisę (kartu pareigą) teikti ieškinius dėl neteisėta veika padarytos žalos valstybiniams miškams ir tikslingumo iš esmės peržiūrėti miško žemės pavertimo kitomis naudmenomis mechanizmą;
  - **Teisingumo ministerijos** pastabą įvertinti tikslingumą Vyriausybės iniciatyva siūlyti plėsti galimas lėšų, gautų iš privalomų atskaitymų, naudojimo sritis nesulaukus KT išvadų dėl kai kurių su valstybės biudžeto formavimu susijusių įstatymų nuostatų;
  - **Energetikos ministerijos ir AB „Energijos skirstymo operatorius“** siūlymą įtraukti nuostatą dėl miško žemės, kuri neapaugusi mišku bei kurioje projektuojami ir įrengiami nauji energetikos objektai ir įrenginiai, nevertimo kitomis naudmenomis;
  - **Lietuvos laisvosios rinkos instituto, Privačių miškų asociacijos, Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos** pastabas ir pasiūlymus, susijusius atitinkamų sąvokų tikslinimu, Programos lėšų panaudojimu, su biržių ploto ir kirtimo būdo reglamentavimu, nuostatų dėl leidimų kirsti mišką taikymo išimties jau parengtiems miškotvarkos projektams ir privalomumo tik būsimiems projektams poreikiu, kompensavimo už ūkinės veiklos apribojimus miškuose nustatymu, siūlymą panaikinti nuo 2015 m. įvestus 5 proc. dydžio atskaitymus nuo privačių miško savininkų veiklos, skaičiuojamus nuo pajamų už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą mišką, taip pat pastabas, kad planuojami įvesti apribojimai sąlygos ženklus ekonominius nuostolius ir būtinas tokiu atveju privačių miškų savininkams išmokėti daugiamilijonines kompensacijų sumas;
  - **Aplinkosaugos koalicijos, VDU Žemės ūkio akademijos, Labanoro klubo** įvairias pastabas ir pasiūlymus, susijusius su biržių ploto ir kirtimo būdo reglamentavimu, platesnių ūkinės veiklos apribojimų saugomose ir ne saugomose teritorijose esančiuose miškuose įtvirtinimu bei kirtimų režimo griežtinimu, tikslingumu įtvirtinti EB svarbos buveinių ir saugomų rūšių apsaugą reglamentuojančias nuostatas Miškų įstatyme;
- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė antrinėje išvadoje pakartotinai atkreipia dėmesį, kad, remiantis KT išaiškinimais, Programoje sukauptos lėšos negali būti naudojamos AM pavaldžių institucijų (*Valstybinės miškų tarnybos*) vykdomų funkcijų miškų tvarkymo srityje

atlikimui ir siūlo tikslinti teisinį reguliavimą atsisakant tiesioginio institucijų funkcijų finansavimo, prireikus – įtvirtinant atitinkamas reikmes, atitinkančias KT išaiškinimus.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatoms – Projektas atitinka Vyriausybės programos 91.12 papunkčio nuostatą numatytą priemonę dėl tolygaus plynųjų kirtimų apimties ir vienaamžių bei vienaamžių medynų plotų mažinimo ir įgyvendina Programos įgyvendinimo plano 1.5.4.6 priemonę dėl atskaitymų pagal Miškų įstatymą ir bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo sistemos tobulinimo.

7. Dalykinio vertinimo išvada – atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės, kitų suinteresuotųjų institucijų, miškų ūkio asocijuotų struktūrų, mokslo ir aplinkosauginių nevyriausybinių organizacijų pateiktas pastabas, siūlytina Projektą plačiau aptarti tarpinstituciniame pasitarime.

Ekonomikos politikos grupės patarėjas

Vaidas Talačka

Vaidas Talačka, tel. +370 706 63722, el. p. vaidas.talacka@lrv.lt